

Koščo, J. a kol.: *Poradenská psychológia*. Bratislava, SPN 1987.

Vysokoškolská učebnica poradenskej psychológie, prvá v socialistickej krajine vôbec, sa na knižnom trhu neobjavila náhodne a rozhodne nie zo dňa na deň. Podľa jednotného projektu, vychádzajúceho z potrieb psychologickéj poradenskej praxe, ju spracovali pozoruhodne zoskupení autori z Bratislavy, Prahy, Brna, Košíc a Trebišova — J. Koščo, D. Fabián, M. Hargašová, V. Hlavenka, M. Musil, I. Rapoš, V. Hrabal, R. Kohoutek, J. Danko a J. Ihnacík. Predchádzajúce publikácie prvého autora, predovšetkým *Psychologické poradenstvo v školskom a profesionálnom vývine* (1971), kolektívna práca *Teória a prax poradenskej psychológie* (1980) a dlhoročné tímové výskumy v rámci štátneho i rezortného plánu spolu s terajšou knižnou publikáciou tvoria logickú vývinovú líniu. Patria k dokumentom, na ktorých možno ilustrovať niekoľkoročný vývoj psychologického poradenstva a poradenskej psychológie v našich kultúrnych podmienkach. Príprava rukopisov a zladovanie príspevkov rôznych autorov je náročná činnosť, no v prípade *Poradenskej psychológie* nie to predstavovalo najzložitejší úkon. Prípravné obdobie, ktoré knižka ku svojmu zrodu potrebovala, nebolo krátke. Azda za jeho najhodnotnejšiu súčasť možno pokladať vyzretie novej generácie poradenských psychologov, čo zaručuje ďalší rozvoj psychológie tejto špecializácie a naznačuje, že po spomínanej publikácii budú nasledovať ďalšie. Všetci autori *Poradenskej psychológie* v súčasnosti publikujú samostatne a logickú vývinovú reťaz by sme našli v tvorbe každého z nich. Cenné však je to, že popri samostatnosti a di-

ferencovanosti prístupov realizuje a uplatňuje sa i potreba spolupráce a vedomie spoločne utváraného diela, čoho je knižka prejavom.

Úvodná teoretická časť predstavuje ťažiskový a východiskový bod celej práce. Poskytuje a zdôvodňuje základný rámec — koncepciu výchovne rozvíjajúceho biodromálneho poradenstva, z ktorého sa logicky odvíjajú jednotlivé súčasti a čiastkové problémy, prezentované v naväzujúcich kapitolách. V dosiaľ existujúcej literatúre podáva terajšia publikácia koncept celoživotného poradenstva v najucelenejšej podobe. Rozpracované sú základné princípy biodromálneho prístupu — princíp edukatívnosti a permanentného celoživotného vzdelávania, biodromálna a augmentatívna koncepcia vývinu, ponímanie životnej cesty, životných vývinových úloh, náročných životných situácií a tranzitných životných období; rieši sa dávny spor orientácie (guidance) a psychologického poradenstva (counseling), v historickom prehľade sa bilancujú najprínosnejšie trendy v teórii i praxi poradenstva, objasňujú sa vzťahy psychologického poradenstva a poradenskej psychológie.

Formulujú sa aj východiská pre poradenskú prax. Biodromálny prístup obohacuje poradenský proces prostredníctvom biodromálnej analýzy (procesu „postupného reflektovania... a akceptovania seba samého vo vzťahu k minulosti a prítomnosti vlastnej životnej cesty“) a biodromálnej syntézy (procesu „tvorby optimálnych projektov budúcnosti vlastnej životnej cesty, rešpektujúcej minulosť“). Biodromálne ponímaná psychologická diagnostika dovoľuje zamerať sa na nové aspekty a interpretácie individuálneho vývinu (tranzitné obdobia, náročné životné

situácie, synchrónnosť, resp. nesynchrónnosť vývinových procesov v celku osobnosti a pod.), uplatňuje diagnostické prostriedky (psychologickú autobiografiu, psychologický autobioprojekt, tematické projektívne metódy) a diagnostické závery utvára s ohľadom na ďalší pozitívny vývin a jeho optimalizáciu. Biodromálny prístup rozvíja i úlohy prevencie, koncipuje ciele psychologickéj výchovy, vzdelávania, výcviku, špecifických poradenských programov. Vo výskume upozorňuje na potrebu nových metodologických postupov.

Niektoré z tém prvej časti sú len naznačené — vyzývajú k dopracovaniu a pozitívne signalizujú, že ponúkaná koncepcia je živá a otvorená možnostiam ďalšieho vývoja. Cez prieniky a citácie príspevkov viacerých členov autorského kolektívu i ostatných odborníkov doma a vo svete možno ju právom pokladať za výsledok tímovej práce a jeden z hlavných trendov doby.

Od teoretického objasňujúceho vstupu, pokračujúc metodickými otázkami foriem poradenstva (individuálne, skupinové a hromadné poradenstvo), pristupuje sa k charakteristike oblastí poradenstva v praxi, a to s ohľadom na osobitné zložky vývinu v priebehu životnej cesty.

Poradenstvo vo výchovno-vzdelávacom vývine je charakterizované prostredníctvom problémových okruhov: psychologická diagnostická a psychologická formatívna činnosť vo vzdelávacom a výchovnom procese, „problémoví žiaci“, identifikácia, vyhľadávanie a optimalizácia osobnostného rozvoja nadaných a talentovaných. Celkove väčšia pozornosť je upriamená na diagnostickú činnosť na úkor vlastnej poradenskej a na obdobie školského vzdelávania bez žiadúceho zreteľa na celok životnej cesty. Smelšou aplikáciou pohľadu

psychológie životnej cesty by bolo možné tieto nedostatky prekonať.

Podrobne je rozpracovaná kapitola týkajúca sa poradenstva v profesionálnom vývine. Prehľad teórií volieb povolania dopĺňa vlastný náčrt celoživotného profesionálneho vývinu. Uplatňujú sa v ňom novšie pohľady, osobitne na obdobia dospelosti (ustaľovanie v povolani, životné bilancovanie v strede životnej cesty a pod.). Dostatok priestoru sa ponecháva špecifickým poradenským programom, ktoré v praxi profesionálneho poradenstva reprezentujú systémový prístup (postačil by však menší počet ilustrácií).

Nie v každej kapitole sa podarilo rovnakou mierou zachytiť základnú líniu biodromálneho prístupu v danej problémovej oblasti. Jeho dôsledným využitím a jedinečným rozvinutím vyniká analýza partnerského, manželského a rodinného poradenstva. Integratívny model vývinu rodiny vychádza z teórie štádií, prístupu životných udalostí a systémovej teórie. Atraktívne sú nastolené problémové okruhy a programy predmanželského a manželského poradenstva. Vyzdvihuje sa rodinné poradenstvo, predstavujúce presun zo zamerania na jedného človeka na kontext signifikantných medziľudských vzťahov.

Početné diskusie, ktoré sa rozvíjajú v odborných kruhoch na tému spomínanej publikácie, týkajú sa často otázky proporcionálneho zastúpenia najdôležitejších oblastí psychologického poradenstva a reprezentatívnosti vystihovaných problémov. Pripomienku možno vzniesť k zostaveniu časti venovanej špeciálnym oblastiam výchovného poradenstva — menovite k zaradeniu kapitol o poradenstve cigánskeho etnika (je len ilustráciou poradenstva pre rôzne etnické skupiny, do kontextu kto-

rého by sa ho žiadalo zaradiť a pozornosť venovať špecifickým stratégiám a taktikám poradenskej práce) a poradenstva pre handicapovaných. Na druhej strane však tieto zaujímavé a podnetne spracované časti signalizujú aktuálne, ba už naliehavé úlohy poradenských služieb v našej spoločnosti a bolo by možné pripojiť k nim ďalšie. (Bezpochyby podobnou cestou prešlo v súčasnosti už pevnejšie zakotvené a v publikácii príťažlivo spracované poradenstvo pre nadaných a talentovaných, či ľudické „voľnočasové“ poradenstvo.)

Záverečná časť je venovaná problémom organizácie a inštitucionalizácie výchovného poradenstva v ČSSR. Bolo by potrebné doplniť ju aj o otázky inštitucionálneho rámcovania ďalších zložiek psychologických služieb (resp. dotknúť sa ťažkostí, ktoré v tejto súvislosti pociťujeme).

Tak ako sú toho prejavom aj predchádzajúce riadky, stáva sa, že pozornosti čitateľa Poradenskej psychológie po určitom čase čítania unikne skutočnosť, že publikácia je predovšetkým učebnicou. Náročnosť odborného textu je na jednej strane pozitívom, no na strane druhej, v súvislosti s tým, komu a s akým zámerom je publikácia určená, neľahkým problémom. Jednoznačnosť v definovaní základných pojmov, zrozumiteľnosť, výstižná stručnosť a účelné členenie textu sú atribúty požadované od každej učebnice. V Poradenskej psychológii azda najlepšie týmto požiadavkám vyhovujú časti venované základným situáciám

psychologického poradenstva v praxi, poradenstvu v ľudickom a výchovno-vzdelávacom vývine. Úpravou formálneho štruktúrovania (jednotného pre každú kapitolu), zaradením rekapitulačných súhrnov a momentov aktivizujúcich pozornosť študenta by publikácia ako učebnica získala na pútavosti. (V pamäti ešte máme prvé vydanie americkej učebnice psychologického poradenstva J. J. Pietrofesu a kol. z roku 1978, ktorá zo stránky formálneho členenia mohla poslúžiť ako inšpirujúci príklad.)

Záverom možno konštatovať, že okrem študentov psychológie a príbuzných odborov s očakávaním uvítali Poradenskú psychológiu i skúsení odborníci, činní na poli výskumnom alebo priamo v poradenskej praxi. Tí druhí môžu v publikácii nájsť nepostrádateľný teoreticko-metodický rámec, bez ktorého je každodenná poradenská práca ohrozovaná rutínérstvom, či naopak nedostatkom sebadôvery a neistotou.

Vyššie dvadsaťročný vývin biodromálnej poradenskej psychológie zdobí nový medzník. Cena Slovenského pedagogického nakladateľstva za rok 1987 a pozitívny záujem o túto prvú učebnicu poradenskej psychológie v socialistických krajinách, prejavovaný zo strany zahraničných odborníkov, svedčia o tom, že československá poradenská psychológia utvára dnes perspektívny smer, uznávaný i v celosvetovom meradle ako novátorský.

E. NAKHLÉ